

B. APLICAȚII, STUDII DE CAZ, TEXTE DE COMENTAT

Răspundeți la următoarele întrebări și cerințe, utilizând conceptele și argumentele prezentate:

1. La ce se referă economia instituțională, ca disciplină de studiu și domeniu de cercetare științifică?
2. Un student vine mai des la seminar pentru faptul că are colegi drăguți. Aceasta arată că: a) teoria economică nu poate explica orice; b) stimulentele contează; c) studentul este irațional. Alegeți varianta corectă și argumentați.
3. De ce *informația perfectă* și *raționalitatea maximizatoare* sunt ipoteze metodologice lipsite de realism?
4. Care este esența apriorismului metodologic? Legea utilității marginale descrescânde este valabilă aprioric, în sine, sau trebuie testată pentru a fi declarată corectă? De ce?
5. Ce înțelegeți când spuneți „aceasta este doar o coincidență, nu dovedește nimic”? Cum putem distinge dovada semnificativă de simpla coincidență?
6. Ce se întâmplă când regulile (scrise sau nescrise) spun că ședințele din Parlament nu vor începe până nu este prezentă toată lumea și că întârzierea nu implică nici o penalizare?
7. Dacă cineva îți spune „Universitatea este mândră de realizările tale”, atunci inima cui va bate?

8. Există exemple care pot contrazice propoziția „Acțiunea umană este, în mod necesar, rațională”? Dar propoziția „Acțiunea umană este eminentamente individuală”?

9. Când Maica Tereza a acceptat Premiul Nobel pentru pace, în octombrie 1979, și a hotărât să folosească premiul de 190 mii \$ pentru a construi o leprozerie, ea acționa în folosul propriu? Se comporta ea egoist?

10. Atunci când întâlnești afirmații de genul: „Comunitatea mondială este obligată să elimine foametea din țările lumii a treia!”, „Guvernul se angajează să ieftinească pâinea!”, cine se presupune că va acționa? Găsiți exemple similare de entități colective abstracte în ziare, cuvântări și discursuri politice și analizați în fiecare caz cine – dacă există cineva – va acționa sau dacă afirmațiile sunt lipsite de finalitate.

11. Care din următoarele instituții credeți că au apărut spontan, ca expresie a „mâinii invizibile”: codul rutier, moneda, regulile de trafic, constituția, bunele maniere, limbajul, legislația cu privire la mediu, legea electorală.

12. Care din următoarele concepte pot fi incluse în categoria *instituțiilor* și care în cea a *organizațiilor*: firma, constituția, partidul politic, dreptul de proprietate, moneda, Academia de Studii Economice, Tratatul de la Maastricht, Parlamentul European, contractul, imnul „Deșteaptă-te române!”, legea taximetriei, Biserica Ortodoxă, căsătoria, codul rutier, familia, Automobil Clubul Român, postul Paștelui, Fondul Federal de Rezerve, sindicatul, legea falimentului, bursa de studii, Bursa de la Londra, Biblia, criteriile de la Copenhaga.

Identificați prin adevărat (A) sau fals (F) propozițiile și argumentați răspunsul:

	A	F
1. Analiza acțiunii umane poate face abstracție de regulile sociale și politice din societate.	☐	☐
2. După cum sunt impuse membrilor comunității, instituțiile se împart în naționale și internaționale.	☐	☐
3. Individualismul metodologic indică necesitatea analizării instituțiilor pornind de la caracterul individualist al naturii umane.	☐	☐
4. După gradul de codificare, instituțiile se împart în formale și informale.	☐	☐
5. Acțiunea umană este întotdeauna, în mod necesar, individuală și rațională.	☐	☐
6. Caracterul discriminatoriu este o proprietate fundamentală a aranjamentelor constituționale.	☐	☐
7. Distincția dintre instituții și organizații nu exclude ca anumite instituții să fie încorporate în organizații.	☐	☐
8. A spune că o instituție a apărut involuntar nu înseamnă neapărat că nimeni nu s-a gândit la așa ceva înainte de apariția ei.	☐	☐
9. Strategiile organizațiilor nu manifestă influență asupra regulilor jocului.	☐	☐

Analizați următoarele situații sub forma unor studii de caz și desprindeți concluziile necesare:

1. În anii 1980, când în țările comuniste oamenii stăteau la cozi lungi pentru a cumpăra majoritatea bunurilor, guvernul polonez a decis ca fiecare al treilea loc din coadă să fie rezervat femeilor gravide. Presupunem că măsura respectivă a avut în vedere reducerea dificultăților acestora de a sta la coadă. Credeți că, în consecință, femeile gravide au stat mai puțin la coadă sau că vreo femeie a decis să rămână gravidă pentru a sta mai puțin la coadă?

2. Nimeni nu poate pretinde că Robinson Crusoe nu este un om liber; totuși, Crusoe poate construi și fixa un ceas deșteptător, un dispozitiv proiectat în mod deliberat spre a interveni în adaptarea sa comportamentală la un mediu în schimbare, ceea ce înseamnă că limitele libertății sale sunt autoimpuse. Crusoe își impune reguli întrucât recunoaște propria imperfecțiune în fața posibilelor tentații? Adoptarea unor astfel de reguli care să „gverneze“ comportamentul uman este una rațională?

3. În fosta Uniune Sovietică, directorii și angajații fabricilor producătoare de sticlă erau recompensați, la un moment dat, în funcție de tonele de sticlă plană produse. Drept consecință, foile de sticlă produse erau foarte groase, fapt ce diminua lumina care trecea prin ele. Regulile de remunerare au fost schimbate astfel încât plata se făcea în funcție de metrii pătrați de sticlă produși. În aceste condiții, firmele sovietice produceau o sticlă atât de subțire încât se spărgea

foarte ușor. Analizați această situație luând în considerare postulatul fundamental al științei economice – *stimulentele contează*.

4. Comentarii apocaliptice susțin că omenirea este aproape de a epuiza copacii, minereurile vitale sau diferite surse de energie. Totuși, prețurile mai mari ale lemnului au încurajat conservarea resurselor de lemn și utilizarea cărbunelui pentru producerea energiei. La mijlocul secolului al XIX-lea existau preziceri că SUA erau aproape de a epuiza uleiul de balenă, în vremea aceea principalul combustibil folosit pentru iluminare. Creșterea prețului uleiului de balenă a contribuit la apariția petrolului lampant. În 1914, Biroul Minelor raporta că totalul rezervei de petrol a Statelor Unite, de 6 milioane de barili, era amenințată cu epuizarea; în prezent, aceeași cantitate de petrol este produsă de Statele Unite aproximativ la fiecare douăzeci de luni.

Comentați textele de mai jos și sintetizați ideile esențiale ale acestora:

1. „Producția și schimbul sunt principalele mijloace prin care oamenii caută să-și rezolve problemele a căror sursă provine din raritate. Complexitatea mediului, limitele cognitive ale individului și incapacitatea noastră de a anticipa pe deplin comportamentul celorlalți afectează capacitatea fiecăruia de a înțelege, procesa și utiliza informațiile. Percepțiile indivizilor asupra lumii reale sunt influențate de valorile, experiențele, tradițiile, succesele

obținute și eșecurile suferite, precum și de motivațiile acestora. [...] ..indivizii dezvoltă instituții sau «reguli ale jocului» în scopul reducerii incertitudinilor încorporate în interacțiunile umane”.

Svetozar Pejovich, *Economic Analysis of Institutions and Systems*, Kluwer Academic Publishers, 1995

2. „Nu este necesar să dezbatem dacă un colectiv este suma rezultată din adunarea elementelor sale sau, mai mult, dacă el este o ființă *sui generis*, sau dacă este ori nu rezonabil să vorbim despre voința, planurile și acțiunile sale și să-i atribuim un «suflet» distinct. [...] Cel ce gândește este întotdeauna individul. Societatea nu gândește mai mult decât mănâncă sau bea. Evoluția rațiunii umane, de la gândirea naivă a primitivilor până la aceea mai subtilă a științelor moderne, s-a desfășurat în cadrul societății. Totuși, gândirea ca atare este întotdeauna o realizare a indivizilor. [...] Gândirea este legată de limbaj și viceversa. Conceptele sunt încorporate în termeni. Limbajul este o unealtă a gândirii, după cum este și una a acțiunii ...”.

Ludwig von Mises, *Human Action*,
Henry Regnery, 3rd rev. ed., Chicago, 1966

3. „Regulile formale includ regulile politice (și juridice), regulile economice și contractele. Ierarhia acestor reguli, de la constituții la actele legislative și legea comună, la dispoziții specifice și, în sfârșit, la contracte individuale, definește diferite constrângeri, de la reguli generale la dispoziții particulare. [...] Regulile politice definesc în mare structura ierarhică a organizării politice, structura

decizională de bază a acesteia... Regulile economice definesc drepturile de proprietate, adică mănunchiul de drepturi asupra utilizării proprietății și asupra venitului obținut din utilizarea acesteia... Contractele conțin prevederi specifice pentru acordurile de schimb. [...] Regulile politice formale, ca și cele economice, sunt destinate să faciliteze schimbul, însă democrația în politică nu este echivalentă cu piețele concurențiale din economie”.

Douglas North, *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, 1990

4. „...definițiile pieței în literatura economică nu sunt ușor de găsit, iar discutarea conceptelor instituționale implicate este deficitară. Modelele matematice ale fenomenelor de piață abundă și există o literatură impresionantă referitoare la aspectele teoretice ale echilibrului pieței. Dacă punem întrebarea elementară – „Ce este o piață?” – vom primi răspunsuri evazive. [...] Vom defini piața ca un set de instituții sociale în contextul cărora are loc o multitudine de schimburi care, în mare măsură, sunt facilitate și structurate de către aceste instituții. Schimbul implică un acord contractual cu privire la schimbarea drepturilor de proprietate, iar piața constă în mecanisme menite să structureze, să organizeze și să autorizeze aceste activități. Piețele, pe scurt, sunt schimburi instituționalizate”.

Geoffrey M. Hodgson, *Economics and Institutions*, Polity Press, Cambridge, 1988